

Київський університет імені Бориса Грінченка

ISSN 2311-2409 (Print)
ISSN 2412-2009 (Online)
DOI:10.28925/2311-2409.2021.35

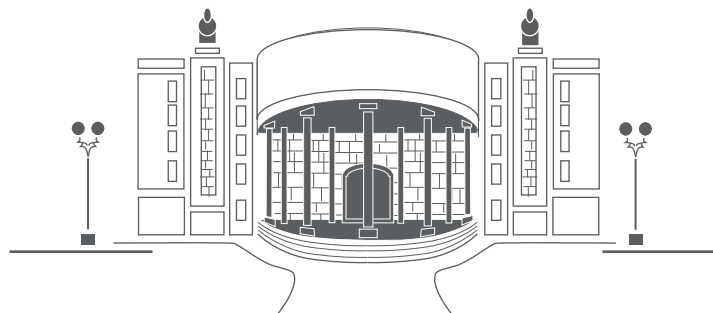
Педагогічна ОСВІТА:

теорія і практика

Pedagogical Education:
Theory and Practice

Психологія
Педагогіка

Psychology
Pedagogy

Збірник
наукових праць

№ 36 (2) • 2021

ЮВІЛЕЙНИЙ ВИПУСК ДО 20-РІЧЧЯ ЖУРНАЛУ

Рік заснування — 2001
Виходить двічі на рік

The year of foundation — 2001
Frequency: semi-annual

Київ • 2021

ЗАСНОВНИК

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Педагогічна освіта: теорія і практика Психологія. Педагогіка

Науковий журнал

№ 36 (2) 2021

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
КВ № 19961-9761 ПР,
видане Державною реєстраційною службою України
28.05.2016 р. (перереєстрація)

Липень — грудень

Рік заснування — 2001
Виходить двічі на рік

Наукове фахове видання «**Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка**» включено до переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»), у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук і доктора філософії (PhD) зі спеціальностей: 011 — «Освітні, педагогічні науки»; 012 — «Дошкільна освіта»; 013 — «Початкова освіта»; 015 — «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 р. № 886); 053 — «Психологічні науки» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 26.11.2020 р. № 1471)

Журнал індексується
в міжнародних бібліографічних базах
Google Scholar, ResearchBible, Index Copernicus

Журнал підтримує політику відкритого доступу

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(*протокол № 9 від 28.10.2021 р.*)

У журналі публікуються розвідки, присвячені актуальним проблемам педагогіки і психології; результати фахових, теоретичних й експериментальних досліджень психологічної і педагогічної галузей освітянського напрямку наукового знання та методичного забезпечення педагогічного процесу за результатами наукових пошуків.

URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/aboutJournal>

ISSN 2311-2409 (Print)
ISSN 2412-2009 (Online)
DOI:10.28925/2311-2409.2021.36

Головна редакторка:

Паламар Світлана Павлівна,
кандидатка педагогічних наук,
старша наукова співробітниця (Україна).

Заступниця головної редакторки:

Хоружа Людмила Леонідівна,
докторка педагогічних наук, професорка (Україна).

Відповідальна секретарка:

Козир Маргарита Валентинівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна).

Технічна секретарка:

Билан Ольга Миколаївна (Україна).

Редакційна колегія:

Ляпунова Валентина Анатоліївна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Зданевич Лариса Володимирівна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Нежива Людмила Львівна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Котенко Ольга Володимирівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Кизенко Василь Іванович,
кандидат педагогічних наук (Україна)
Варченко-Троценко Лілія Олександрівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Вембер Вікторія Павлівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Савенкова Ірина Іванівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Скрипник Тетяна Вікторівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Сергеєнкова Оксана Павлівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Лозова Ольга Миколіївна,
докторка психологічних наук (Україна).

Іноземні члени редакційної колегії:

Смирнова-Трибульська Євгенія
(*Smirnova-Trybulska Eugenia*),
докторка габлітована (Республіка Польща);
Малах Йозеф (*Malach Josef*),
доктор педагогічних наук (Чеська Республіка).

FOUNDER

BORYS GRINCHENKO
KYIV UNIVERSITY

Pedagogical Education: Theory and Practice Psychology. Pedagogy

Scientific Journal

№ 36 (2) 2021

July — Desember

Certificate of State Registration of Printed Mass Media
KV № 19961-9761 PR,
issued by the State Registration Service of Ukraine
28.05.2016
(re-registration)

The year of foundation: 2001
Frequency: semi-annual

Scientific professional publication “**Pedagogical Education: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy**” is included in the List of Scientific Professional Publications of Ukraine (Category “B”), in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Doctor of Philosophy (PhD) can be published in the following specialties: 011 — “Educational, Pedagogical Sciences”; Preschool Education”; 013 — “Primary Education”; 015 — “Professional Education (by specializations)” (approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 dated 02.07.2020); 053 — “Psychological Sciences” (approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1471 dated 26.11.2020)

The journal is indexed
in international bibliographic databases Google Scholar,
Research Bible, Index Copernicus

The journal supports open access policy

Recommended for publication by the Academic Council
of Borys Grinchenko Kyiv University
(*Rec. No 9 dated 28.10.2021*)

The journal publishes findings on current issues of pedagogy and psychology; results of professional, theoretical and experimental research on psychological and pedagogical branches of educational direction of scientific knowledge and methodical maintenance of pedagogical process, according to the results of scientific researches.

URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/aboutJournal>

ISSN 2311-2409 (Print)
ISSN 2412-2009 (Online)
DOI:10.28925/2311-2409.2021.36

Chief Editor:

Palamar Svitlana,
PhD in Pedagogical Sciences, Senior Research Fellow
(Ukraine).

Deputy Chief Editor:

Khoruzha Lyudmyla,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine).

Executive Secretary:

Kozyr Margaryta,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine).

Technical Secretary:

Bylan Olga (Ukraine).

Editorial Board:

Lyapunova Valentina,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Zdanevych Larysa,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Nezhyva Lyudmyla,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Kotenko Olga,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Kyzenko Vasyl,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Varchenko-Trotsenko Lilia,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Wember Victoria,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Savenkova Iryna,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Skrypnyk Tetyana,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Sergeenkova Oksana,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Lozova Olga,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine).

Foreign members of Editorial Board:

Smyrnova-Trybulska Eugenia,
Doctor Habilitat (Republic of Poland);
Malach Josef,
Doctor of Pedagogical Sciences (Czech Republic).

ЗМІСТ

Пам'яті Савченко О.Я. присвячується..... 6

РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Леонтєва І.
Реформування освіти в Україні: еволюція наукових поглядів (2001-2021рр.) 12

Дубасенюк О., Вознюк О., Копетчук В.
Типи спрямованості особистості і науково-педагогічної діяльності викладача вищої школи. 18

Мельниченко О.
Освітлогічні аспекти розвитку інтелектуального потенціалу нації: якість вищої освіти в Україні..... 25

РОЗДІЛ II ЄВРОПЕЙСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

Kozak L., Nurbekova S.
Play as a means of developing the creative potential of children in preschool education institutions..... 31

Shatiuk T.
Innovations in the training of educational psychologists in the Republic of Belarus 38

РОЗДІЛ III ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

Паламар С., Нежива Л.
Хмари слів як дидактичний засіб у літературній освіті молодших школярів. 45

Львіч Л., Науменко М.
Впровадження універсального дизайну в заклади загальної середньої освіти: аудит доступності..... 53

Бровко К.
Формування іншомовної мовленнєвої діяльності дітей 6-7 років
засобом web-сервісу learningapps.org. 59

Волинець К.
Підготовка майбутнього педагога нової генерації
в контексті ініціатив давоського форуму з питань освіти..... 65

Волинець Ю.
Мотивація професійного розвитку дошкільних педагогів
як умова підвищення якості дошкільної освіти в умовах євроінтеграції. 71

Коваленко О.
Діагностування педагогів як основна засада методичного супроводу організації освітнього процесу
в закладі дошкільної освіти..... 77

РОЗДІЛ IV ПСИХОЛОГІЯ І СОЦІОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НАУКИ

Саврасова-В'юн Т.
Готовність до лідерства як чинник стресостійкості студентів..... 84

Сватенкова Т.
Мотиваційний потенціал підлітка у період дистанційного навчання..... 91

Соловійова Л.
Регулятивний компонент діяльності у складі критеріїв комплексної оцінки
готовності дитини до шкільного життя..... 99

Цюман Т., Нагула О.
Психолого-педагогічний супровід формування навичок безпечної поведінки дитини
(на прикладі онлайн-курсу «Я вмію себе захистити»)..... 105

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ
РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ

<https://doi.org/10.28925/2311-2409.2021.361>
УДК 37.014.5(477)»20»

Леонтьєва І.,

доцент кафедри теорії та історії педагогіки
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук
i.leontieva@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0002-8084-1912

**РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ:
ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ (2001-2021)**

У статті зроблено спробу теоретично дослідити еволюцію наукових поглядів на розвиток й реформування освіти в Україні крізь призму публікацій авторів-дослідників на сторінках наукового фахового видання «Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка» та результатів всебічного аналізу стану і розвитку національної освіти за 30-річний період незалежності України, представлений в аналітичних виданнях колективу учених НАПН України: Біла книга національної освіти (2010), Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2011, 2016, 2021). Приділено увагу континууму актуальних проблем освітньої сфери, оцінці нинішнього стану і найближчих перспектив розвитку української освіти та науковому обґрунтуванню шляхів модернізації вітчизняної освіти в перерізі двох площин — позиції провідних науковців НАПН та педагогів-практиків.

Ключові слова: наукове фахове видання; освітня парадигма; розвиток освіти; стан і перспективи розвитку української освіти.

© Леонтьєва І.В., 2021

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021

Вступ. У 2021 році Україна святкувала 30-річчя державної незалежності. За цей нелегкий період вона змушена була не лише захищати власний суверенітет й долати негативну спадщину минулого, а й реагувати на виклики сьогодення, модернізуватися, набувати інноваційного вектору розвитку та прискорення для глобального світового поступу. Головним й незмінним рушієм соціально-економічного прогресу будь-якої країни незмінно є її людський капітал. Компетентні й кваліфіковані, відповідальні й свідомі, креативні й конкурентоспроможні, конструктивні й консенсусні громадяни — ось головний секрет досягнення Україною міжнародного визнання, конкурентоспроможності, сталого економічного розвитку. Ключову роль у розвитку людського капіталу, а в останні роки й безперервно зростаючу

роль (Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 2016, с.4), відіграє сучасна якісна освіта.

Науковці НАПН України на сторінках «Національної доповіді» (2016, с.4-5) суголосно зазначають, що «усі двадцять п'ять років утвердження незалежності України проходили під знаком формування, реалізації і модернізації державної освітньої політики». Упродовж цих років сфера освіти незмінно виступала ключовим суб'єктом націє- та державотворення, провідним соціальним інститутом, що відповідав за інноваційний розвиток людини, формування конкурентоспроможного людського капіталу. Саме тому провідним завданням української держави було створення функціонуючої та самодостатньої національної системи освіти, яка зберігала б про-

гресивні традиції минулого, відповідала новим суспільним відносинам та накопичувала інноваційний потенціал подальшого розвитку. За роки незалежності державна освітня політика генерувалася здійснювалася в умовах розширення спектру та збільшення сили трансформаційних впливів європейської інтеграції та світової глобалізації й генерувалася як загальнонаціональна суспільна стратегія. Однак, незважаючи на низку позитивних зрушень у національній освіті за останні роки, зокрема модернізацію законодавства освітньо-наукової сфери, прийняття європейського вектору розвитку освіти й науки, активізацію міжнародної співпраці у цій сфері, зростання їх відкритості новому досвіду та технологіям, усе ще відчувається історично накопичена невідповідність вітчизняної освіти й науки передовій європейській і світовій практиці. Усвідомлення цього змушувало й досі змушує педагогічну громаду спільно шукати шляхи поширення, стимулювання та подальшої інституціоналізації освітньої політики, вести публічний діалог з питань модернізації вітчизняної освіти і мова йде не лише про діалог між владою і педагогічною громадою, а й про діалог усередині педагогічної громади. Яким є цей діалог, його зміст та особливості, суголосність чи розбіжність ідей — усе це прослідковується при вивченні й детальному аналізі психолого-педагогічних ідей, оприлюднених та обговорюваних у вітчизняному науковому просторі, зокрема на сторінках наукових та аналітичних видань.

Метою даної статті є дослідження розвитку педагогічних ідей, зокрема щодо реформування освіти в Україні, крізь призму публікацій авторів-дослідників на сторінках наукового фахового видання «Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка» та оприлюднених результатів всебічного аналізу стану і розвитку національної освіти за 30-річний період незалежності України, представлених в аналітичних виданнях колективу учених НАПН України. Відтак провідним **завданням** наших розвідок є окреслити ті актуальні проблеми освітньої сфери, що стали предметом відкритого діалогу освітян, їх оцінку стану і найближчих перспективи розвитку української освіти та наукове обґрунтування шляхів її модернізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, зокрема аналітичних праць з проблеми реформування освіти в Україні, поглядів освітянської спільноти на інститут освіти, її місію та парадигми, підходи до з'ясування принципових засад існування освітньої галузі, засвідчили відсутність цілісного погляду на розвиток національної освіти. Зокрема, Зязюн І., відомий вітчизняний науковець, педагог, звертав увагу на відсутність генеральної ідеї освіти, яка б вирівнювала її курс, вирішувала суперечливі питання та врівноважу-

вала конфліктні ситуації як в ній самій, так і у суспільстві уцілому (Зязюн І., 2006, с.22). Сучасні дослідники Батечко Н. та Михайліченко М. зауважують, що «в педагогіці бракує метасистемних теорій, системи взаємоузгоджених понять і категорій, а, натомість, домінують емпіричні висновки» (Батечко Н., Михайліченко М., 2020, с.30).

Виклад основного матеріалу. Наукове фахове видання «Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка» святкує цього року свій 20-річний ювілей. Журнал розпочав свою історію ще у грудні 2001 року як спільний проект тоді ще Київського міського педагогічного університету імені Б.Д. Грінченка та Інституту проблем виховання АПН України. Спочатку видання було «домашнім» журналом у якому публікували результати своїх наукових розвідок співробітники обох установ. Однак актуальність розглядуваних у збірнику проблем з галузі психології та педагогіки, їх широкий (історичний, методологічний, методичний) аспект, змістовність окреслених підсумків експериментальних досліджень, наявність у складі редакційної колегії серйозних, знаних як в Україні так і за її межами, науковців засвідчили його потенціал як наукового видання (у березні 2003 року журнал було зареєстровано у Державному комітеті інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України).

За два десятиліття журналом було пройдено цікавий, складний й серйозний шлях. На сьогодні у тридцяти п'яти випусках журналу сумарно опубліковано понад 690 наукових статей з історії та теорії педагогіки, професійної-педагогічної освіти та методики викладання, порівняльно-педагогічні розвідки та теорії й практики виховання, загальної, вікової й педагогічної психології, соціології та теорії й практики психологічної допомоги. Чимало з авторів журналу захистили свої кандидатські та докторські дисертації, опублікувавши в ньому результати досліджень. За останні роки видання стало впізнаваним й затребуваним як у вітчизняному, так і зарубіжному науковому дискурсі, свідченням цього є понад 28 публікацій білоруських, польських, чеських, словацьких та американських науковців. Сьогодні журнал достойно реалізує свою місію як інтерактивний майданчик для відкритих інтелектуальних дискусій, обміну думками між авторами, обговорення широкого кола актуальних питань з психології та педагогіки, сприяючи, тим самим, розвитку освіти й науки в Україні.

Вибудовуючи концепцію дослідження еволюціонування поглядів, ідей, позицій, переконань освітянської спільноти з актуальних питань розвитку освіти крізь призму наукових публікацій авторів досліджуваного видання, ми окреслили для себе два стратегічні вектори аналізу: особливості формування національної самодостатньої цілісної системи освіти суверенної країни за пері-

одами 2003-2009 рр., 2010-2015 рр. та 2016-2021 рр. та аналітична характеристика фокусу наукової уваги освітян-дописувачів журналу «Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка» у досліджувані періоди. Вибір окреслених нами періодів обумовлено, з одного боку, оприлюдненням у зазначені періоди «Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» (2011, 2016, 2021), яка містила підготовлений колективом учених НАПН України аналітичний матеріал за результатами дослідження стану і перспектив розвитку вітчизняної освіти впродовж 20-ти, 25-ти та 30-річного періоду незалежності, та «Білої книги національної освіти (2010), підготовленої ініціативною групою педагогів-практиків, що акумулювала констатацію освітніх реалій і точку зору представників освітянської спільноти щодо необхідних реформ у гуманітарній сфері, з іншого — поетапна модернізація наукового змісту, методичних особливостей, форм і політики розглядуваного видання, що також припадає на окреслений період. Розглядаємо це як прояв певного зв'язку, загальної закономірності, детермінованої системно соціально-економічними, політичними та демографічними процесами в Україні, тенденціями екстенсивного та інтенсивного розвитку вітчизняної освіти, законодавчим та науковим обґрунтуванням відповідних трансформацій всіх без винятку освітніх ланок у нових умовах національного й глобального прогресу. Зупинимось детальніше на кожному періоді та сформульованих нами узагальненнях.

Для виокремленого нами першого періоду (2003 — 2009) характерними були крах старої традиційної моделі освіти, наростання «освітньої катастрофи» посилене тим, що рішення на всіх рівнях управлінської ієрархії в освіті приймалися або авторитарно, або кулуарно, звільнення розуму освітян від ілюзорного сподівання, що школа та освіта зможуть зберегти свій status quo, нарешті усвідомлення, що динамічні зміни стали нормою у всіх сферах життя, а виклики, породжені новою «епохою змін», потребують негайного вирішення. Наукова спільнота освітян активно шукала «ліки» від хвороб вітчизняної освіти, залишаючи в минулому суто радянське уявлення про те, що єдиним шляхом виходу з кризи є докладання більших педагогічних зусиль та ресурсів й не піддаючись спокусі дати прості відповіді на складні питання (Біла книга: Сили змін та вектори руху до нової освіти України, 2009). Віра у «виліковність» національної освіти ґрунтувалася на досвіді «оздоровлення» систем шкільної освіти в пострадянських країнах. На сторінках ще зовсім молодого журналу «Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка» у цей період з'являється чимало дискусійних статей, тематика і зміст яких піднімали питання вироблення адекватної

реаліям часу освітньої політики, ставали інструментом забезпечення відкритості реформування освітньої сфери, урахування думки професіоналів. Серед них дописи, присвячені аналізу теоретичних підходів до інноваційних процесів в освіті (Даниленко Л., 2005), інтеграції університетської педагогічної освіти України в європейський освітній простір у контексті Болонського процесу (Євєць Є., 2005), методологічним засадам оновлення навчального процесу в педагогічному університеті (Мартиненко С., 2005), педагогічного професіоналізму у контексті акмеології (Данилова Г., 2006), реалізації державної політики щодо формування здорового способу життя учнівської молоді в системі шкільної освіти (Брусенко О., 2008), мовному етикету у професійній культурі педагога (Зимівець Н., 2008), валеологічній складовій у змісті освіти середньої та вищої школи (Маруненко І., 2008), полікультурній освіті як вимозі сьогодення (Сорока М., 2008), сутності та напрямам соціально-педагогічного забезпечення прав дітей (Петрочко Ж., 2009), викликам суспільних трансформацій (Огнев'юк В., 2009). Як бачимо пошук виходу з освітньої кризи був багатовекторним, адже, на думку вітчизняних науковців, подолати кризу в українській освіті було неможливо на базі застарілих уявлень про неї. Акумульовані у «Білій книзі» (2009) точки зору професіоналів на шкільну освіту (вчити дітей «як думати», а не «що думати»; забезпечувати їм «рівні можливості», а не рівність; допомагати опанувати ще не існуючі знання, а не змушувати зазубрювати «вчорашні» знання), на вектори руху до нової освіти України, на принципи освітньої політики — усе це засвідчило серйозні інтелектуальні надзусилля освітянської громади заради осягнення усїєї складності ситуації та напрямків руху до нової освіти України, стало поштовхом до змін в освіті.

Другий період (2010-2015) характеризувався визнанням освіти ключовим фактором суспільного прогресу, успішного розвитку, нації, держави, кожної людини, розумінням, що освітня місія реалізується не автоматично, а за деяких умов, позиціонуванням України як незалежної суверенної, демократичної соціальної держави, що прагне увійти до 20 передових країн світу (Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 2011). Усе це сукупно зобов'язувало широкую науково-педагогічну громаду розглядати освіту у двох аспектах: з огляду на загальнонаціональний вимір та у зв'язку з її орієнтацією на окрему особистість, її потреби та інтереси, задатки та таланти. Окрім того, українське суспільство потребувало освіти, що б відповідала міжнародним стандартам якості. Відтак, на сторінках розглядуваного наукового журналу з'являються публікації, що намагалися дати відповіді на сучасні виклики й тенденції розвитку

освіти. Зокрема статті, присвячені компетентнісно зорієнтованому підходу в освіті (Калашнікова С., 2010; Фруктова Я., 2011), використанню інноваційних форм організації самостійної роботи у процесі фахової підготовки (Сорока М., 2011), питанню стандартизації професійного розвитку педагогів (Войцехівський М., 2013), професійній мобільності викладача (Бобрицька В., 2013), теоретичним засадам науково-дослідницької діяльності викладачів університетів (Євтух М., 2014), стратегіям управління освітнім середовищем закладу вищої освіти (Братко М., 2015), формуванню ІКТ-компетентностей викладачів університету (Морзе Н., Кочарян А., 2015).

Серед уроків цього періоду: державна освітня політика повинна бути полісуб'єктною, діяльною, системною, послідовною, науково обґрунтованою, міжнародно узгодженою; пріоритетними мають бути людиноцентризм, забезпечення якості і доступності, конкурентоспроможності й ефективності, інтеграція в європейські та світові простори освіти і досліджень, періодичний національний і міжнародний моніторинг, комплексний аналіз стану і перспектив розвитку освіти, стабільне забезпечення фінансовими та інтелектуальними ресурсами (Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 2016).

У третій період (2016-2021) сфера освіти, як найбільша гуманітарна сфера країни, незмінно виступає провідним соціальним інститутом, на який покладено головну відповідальність за інноваційний розвиток людини, формування конкурентоспроможного людського капіталу, успішне майбутнє української нації. Водночас початок нового періоду було ознаменовано новими викликами людству й національним освітнім системам: вимога цивілізаційного поступу та інновацій, прискорення технічного прогресу, людиноцентризму в освіті, освіти впродовж життя та освіти дорослих, методичного супроводу сфери освіти, міжнародної взаємодії й, водночас, конкуренції та лідерства тощо. Усе це сукупно актуалізувало нові питання щодо рівного доступу до якісної освіти, забезпечення і вдосконалення освітньої якості, взаємного визнання освітніх досягнень і кваліфікацій, визначення і формування в освіті ключових компетентностей, створення конкурентоспроможних освітніх систем, використання в них інформаційно-комунікаційних технологій (Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 2021). Саме це стало предметом діалогу освітян у зазначений період, який ми можемо спостерігати крізь призму публікацій у науковому журналі «Педагогічна освіта:

теорія і практика. Психологія. Педагогіка». Так на його сторінках з'являються публікації зарубіжних науковців, присвячені мультикультуральному та інтеркультуральному концептам освіти (Grabowska B., Kvadrans L., 2016), вихованню розуму й працездатності за спадщиною Януша Корчака (Chodkowski Z., 2016), плюралізму й міждисциплінарності як принципам розвитку сучасної науки про комунікацію (Гуцало Е., Мат'яш О., 2016), таксономії типів професійної рефлексії педагога (Желанова В., 2017), інтеграції інформаційної педагогіки в освітній процес (Козир М., 2017), впливу європейських цінностей на формування патріота-державника (Головчук С., 2017), аксіологічним орієнтирам професійної підготовки педагога (Хоружа Л., 2017), формуванню фахових компетентностей педагога (Котенко О., 2017), педагогічній культурі та професійній етиці як ціннісній основі діяльності вчителя (Хоружа Л., 2018), світові казок В. Сухомлинського в сучасному інформаційному просторі України (Сухомлинська Л., 2018), правам дитини (Видавська Е., 2018), ролі школи у вихованні культури дозвілля молоді (Лап'ян Т., 2018), університетським програмам в Республіці Чехія (Malach J., Havlásková T., 2018), полістратегіальним засадам становлення й розвитку феномену «неперервна освіта» (Міер Т., 2018), педагогіці підприємництва як необхідній складовій компетентного фахівця (Мельниченко О., 2019), використанню навчальних кейсів в підготовці майбутніх педагогів (Леонтьєва І., 2019), сучасним стратегіям трансформації змісту педагогічної освіти (Хоружа Л., 2020), освітньому партнерству (Тадеуш О., 2020), застосування доповненої реальності на уроках (Паламар С., Нежива Л., 2020), сучасній моделі практичної підготовки майбутніх педагогів (Машовець М., Голота Н., Карнаухова А., 2020), моделі компетентності учителя НУШ (Ліннік О., 2021), елективності як провідному принципу освіти дорослих (Хоружа Л., 2021).

Висновки. У контексті зазначеного цілком очевидною й чітко прослідковуваною є еволюція наукових поглядів, ідей, переконань дослідників на розвиток й реформування національної освіти з «хаотичної» трансформації очікувань, ставлень та запитів суспільства до усіх ланок освіти й подальшу їх екстраполяцією у площину локальних освітніх модернізацій у виважену суголосну наукову позицію, що виявляється в активній участі освітян у стратегічному плануванні й практичній реалізації державної політики в сфері освіти. Ми свідомі того, що презентоване нами дослідження не є вичерпним та результативним й готові до відкритого діалогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Батечко Н., Михайліченко, М. Еволюція освітніх парадигм у сучасному науковому дискурсі. *Освітологія*. 2020. 9, С. 29-37. DOI:<https://doi.org/10.28925/2226-3012.2020.9.4>
2. Біла книга: Сили змін та вектори руху до нової освіти України / за заг. ред. В.В. Громова. Київ: Міжнародний благодійний фонд «Україна — 3000», 2009. 156 с.
3. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя: Пер. з англ. К.: Альтерпрес, 2004. 100 с.
4. Енциклопедія освіти / Акад.пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні — інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. К.: Грамота, 2005. 448 с.
6. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, М.І. Бурда та ін.; редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), В.М. Мадзігон (заст. голови), О.Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг.ред. В.Г. Кременя. Київ : Пед. думка, 2011. 304 с. (До20-річчя незалежності України).
7. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), А.М. Гуржій (заст. голови), О.Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. 448 с. (До 25-річчя незалежності України).
8. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий(заст. голови), О.М. Топузов (заст. голови)]; за заг.ред. В.Г. Кременя. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 384 с. (До30-річчя незалежності України). DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
9. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. К.: Знання України, 2003. 448 с.
10. Gnitecki I. Reformy w oswiacie-paradygmaty, strategie and uwarunowania globalne. Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku / red. nawkowy T. Pilch. Warszawa : Wyd. Akademichie «Zak». 2006. Tom V. P. 104–105.

REFERENCES

1. Batechko N., Mykhailichenko, M. (2020) *Evolutsiia osvitynih paradyhm u suchasnomu naukovomu dyskursi*. [Evolution of educational paradigms in modern scientific discourse] *Osvitolohiia*. 2020. 9, S. 29–37. (in Ukrainian)
2. *Bila knyha: Syly zmin ta vektory rukhu do novoi osvity Ukrainy* [White Paper: Forces of change and vectors of movement towards new education in Ukraine] / za zah. red. V.V. Hromovoho. Kyiv: Mizhnarodnyi blahodiinyi fond «Ukraina — 3000», 2009. 156 s. (in Ukrainian)
3. *Hidens E. Nestrymnyi svit: yak hlobalizatsiia peretvoriuie nashe zhyttia* [Unrestrained world: how globalization transforms our lives] : Per. z anhl. K.: Alterpres, 2004. 100 s. (in English)
4. *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of Education] / Akad.ped. nauk Ukrainy; holovnyi red. V.H Kremen. K.: Yurinkom Inter, 2008. 1040 s. (in Ukrainian).
5. *Kremen V.H. Osvita i nauka v Ukraini — innovatsiini aspekty. Stratehiia. Realizatsiia. Rezultaty* [Education and science in Ukraine — innovative aspects. Strategy. Realization. Results]. K.: Hramota, 2005. 448 s. (in Ukrainian)
6. *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini* [National report on the state and prospects of education in Ukraine] / Nats. akad. ped. nauk Ukrainy ; [redkol.: V.P. Andrushchenko, I.D. Bekh, M.I. Burda ta in.; redkol.: V.H. Kremen (holova), V.I. Luhovyi (zast. holovy), V.M. Madzihon (zast. holovy), O.Ia. Savchenko (zast. holovy)] ; za zah.red. V.H. Kremen. Kyiv : Ped. dumka, 2011. 304 s. (Do20-richchia nezalezhnosti Ukrainy) (in Ukrainian)
7. *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini* [National report on the state and prospects of education in Ukraine] / Nats. akad. ped. nauk Ukrainy ; [redkol.: V.H. Kremen (holova), V.I. Luhovyi (zast. holovy), A.M. Hurzhii (zast. holovy), O.Ia. Savchenko (zast. holovy)] ; za zah. red. V.H. Kremen. Kyiv : Pedagogichna dumka, 2016. 448 s. (Do 25-richchia nezalezhnosti Ukrainy) (in Ukrainian)
8. *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini* [National report on the state and prospects of education in Ukraine] / Nats. akad. ped. nauk Ukrainy ; [redkol.: V.H. Kremen (holova), V.I. Luhovyi(zast. holovy), O.M. Topuzov (zast. holovy)]; za zah.red. V.H. Kremen. Kyiv : KONVI PRINT, 2021. 384 s. (Do30-richchia nezalezhnosti Ukrainy). DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua> (in Ukrainian)

9. Ohneviuk V. O. Osvita v systemi tsinnostei staloho liudskoho rozvytku [Education in the system of values of sustainable human development]. K.: Znannia Ukrainy, 2003. 448 s. (in Ukrainian)
10. Gnitecki I. Reformy w oswiacie-paradygmata, strategie and uwarunrowania globalne. Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku / red. nawkowy T. Pilch. Warszawa : Wyd. Akademichie «Zak». 2006. Tom V. P. 104–105. (in English)

Леонтьева И.В.

РЕФОРМИРОВАНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ: ЭВОЛЮЦИЯ НАУЧНЫХ ВЗГЛЯДОВ (2001-2021)

Статья посвящена попытке теоретически исследовать эволюцию научных взглядов на развитие и реформирование образования в Украине сквозь призму публикаций авторов-исследователей на страницах научного издания «Педагогическое образование: теория и практика. Психология. Педагогика» и результатов всестороннего анализа состояния и развития национального образования за 30-летний период независимости Украины, представленный в аналитических изданиях коллектива ученых НАПН Украины: Белая книга национального образования (2010), Национальный доклад о состоянии и перспективах развития образования в Украине (2011, 2016, 2021). Уделено внимание континууму актуальных проблем образовательной сферы, оценке исследователями нынешнего состояния и ближайших перспектив развития украинского образования, научному обоснованию путей модернизации отечественного образования на пересечении двух плоскостей — позиции ведущих ученых НАПН и практикующих педагогов.

Ключевые слова: научное профессиональное издание; образовательная парадигма; развитие образования; состояние и перспективы развития украинского образования.

Inna Leontieva

EDUCATION REFORM IN UKRAINE: THE EVOLUTION OF SCIENTIFIC IDEAS (2001-2021)

In recent years, the education sector has been a key player in nation- and state-building, a leading social institution responsible for innovative human development, the formation of competitive human capital, so the leading task of the Ukrainian state was and remains a functioning and self-sufficient national education system. would progressive traditions of the past, correspond to new social relations and accumulate innovative potential for further development. However, despite a number of positive developments in national education in recent years, the historically accumulated inconsistency of domestic education and science with best European and world practice is still acute.

The article attempts to theoretically investigate the evolution of scientific views on the development and reform of education in Ukraine through the prism of publications of authors-researchers on the pages of the scientific professional publication «Pedagogical education: theory and practice. Psychology. Pedagogy» and the results of a comprehensive analysis of the state and development of national education for the 30-year period of independence of Ukraine, presented in analytical publications of the NAPS of Ukraine: White Book of National Education (2010), National Report on the state and prospects of education in Ukraine (2011, 2016, 2021). Attention is paid to the continuum of current problems in the educational sphere, assessment of the current state and short-term prospects of Ukrainian education and scientific substantiation of ways to modernize national education in the cross section of two planes — the position of leading NAPS scientists and practitioners.

Building the concept of research of evolution of views, ideas, positions, beliefs of educational community on actual questions of development of education through a prism of scientific publications of authors of the researched edition, we outlined for ourselves two strategic vectors of the analysis: features of formation of the national self-sufficient integral system of education of the sovereign country for the periods 2001-2010, 2011-2015 and 2016-2021 and the analytical characteristic of a focus of scientific attention of educators-contributors of magazine «Pedagogical education: theory and practice. Psychology. Pedagogy» in the studied periods.

Keywords: scientific professional publication; educational paradigm; development of education; state and prospects of development of Ukrainian education.

Стаття надійшла до редакції: 29.10.2021р.

Прийнято до друку: 05.11.2021р.